

व्याख्यातएवायमध्यायः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥

लोहाभिसारोनिर्वृत्तः कुरुक्षेत्रमकर्ममं ॥ समः पंथाभृतास्ते श्वाः श्वोयुध्यस्वसकेशवः ॥ ११ ॥ असमागम्यभीष्मेण संयुगे किं विकथ्यसे ॥ आरुरुक्षुर्यथामंदः पर्वतं गंधमादनं ॥ १२ ॥ एवं कथ्यसि कौंतेय अकथ्यन्पुरुषो भव ॥ सूतपुत्रं सुदुर्धर्षं शल्यं च बलिनां वरं ॥ १३ ॥ द्रोणं च बलिनां श्रेष्ठं शचीपतिसंयुधि ॥ अजित्वा संयुगे पार्थ राज्ञं कथमिहेच्छसि ॥ १४ ॥ ब्राह्मेधनुषि चाचार्यं वेदयोरंतर्गद्वयोः ॥ युधिधुर्यमविक्षोभ्य मनीकचरमच्युतं ॥ १५ ॥ द्रोणं महाद्युतिं पार्थ जेतुमिच्छसि तन्मृषा ॥ न हि शुश्रुमवातेन मे रुमुन्मथितं गिरिं ॥ १६ ॥ अनिलोवावहेन्मे रुं द्यौर्वापि निपतेन्महीं ॥ युगं वा परिवर्तेत यद्येवं स्याद्यथात्थमां ॥ १७ ॥ कोत्थस्ति जीविताकांक्षी प्राप्येममरिमर्दनं ॥ गजोवाजीरथोवापि पुनः स्वस्तिगृहान्न जेत् ॥ १८ ॥ कथमाभ्यामभिध्यातः संसृष्टो दारुणेन वा ॥ रणे जीवन् विमुच्येत पदाभूमिमुपस्पृशन् ॥ १९ ॥ किंदर्दुरः कूपशयो यथैमां न बुध्यसे राजचमूं समेतां ॥ दुराधर्षादेव च मूप्रकाशांगुत्तानं रेंद्रैस्त्रिदशैरिव द्यां ॥ २० ॥ प्राच्यैः प्रतीच्यैरथ दक्षिणात्यै रुदीच्यकां वोजशकैः स्वशैश्च ॥ शाल्वैः समत्स्यैः कुरुमुख्यदैश्चैर्लक्षैः पुलिंदैर्द्रविडांश्च कांच्यैः ॥ २१ ॥ नानाजनौघं युधिसं प्रवृद्धं गांगं यथावेगमपा रणीयं ॥ मां च स्थितं नागवलस्य मध्ये युयुत्ससे मंदकिमल्पबुद्धे ॥ २२ ॥ इत्येव मुक्त्वा राजानं धर्मपुत्रं युधिष्ठिरं ॥ अभ्यावृत्य पुनर्जिष्णुमुलूकः प्रत्यभाषत ॥ २३ ॥ अकथ्यमानो युध्यस्व कथ्यसे र्जुन किं बहु ॥ पर्यायात्सिद्धिरेतस्य नैतत्सिध्यति कथ्यनात् ॥ २४ ॥ यदीदं कथ्यनाल्लोके सिध्येत्कर्म धनं जय ॥ सर्वे भवेयुः सिद्धार्थाः कथ्यने को हि दुर्गतः ॥ २५ ॥ जानामिते वा सुदेवं सहायं जानामिते गांडिवं तालमात्रं ॥ जानाम्येतत्त्वाद्दशो नास्ति यो ह्यजानानस्ते राज्ञ्यमेतद्हरामि ॥ २६ ॥ न तु पर्यायधर्मेण राज्ञं प्राप्नोति मानुषः ॥ मनसैवानुकूलानि विधाता कुरुते वशे ॥ २७ ॥ त्रयोदशसमाभुक्तं राज्यं विलपतस्तव ॥ भूयश्चैव प्रशासिष्ये निहत्य त्वांसं वांधवं ॥ २८ ॥ कृतदागां डिवं ते भूयस्त्वं दारुपणैर्जितः ॥ कृतदाभीमसेनस्य बलमासीच्च फाल्गुन ॥ २९ ॥ सगदा द्भीमसेना द्वापार्था द्वापिसगां डिवात् ॥ न वै मोक्षस्तदा वो भूद्विना कृष्णामनिदितां ॥ ३० ॥ सा वो दास्ये समापन्नान् मोक्षयामास पार्षती ॥ अमानुष्यं समापन्नान् दासकर्मण्यवस्थितान् ॥ ३१ ॥ अवोचं यत्पठतिलानहं वस्तथ्यमेव तत् ॥ धृताहिवेणी पार्थेन विराटनगरे तदा ॥ ३२ ॥ सूदकर्मणि च श्रांतं विराटस्य महानसे ॥ भीमसेनेन कौंतेय यच्च तन्मम पौरुषं ॥ ३३ ॥ एवमेतत्सदा दंडं क्षत्रियाः क्षत्रिये दधुः ॥ वेणीं कृत्वा पण्डवेषः कन्यां नर्तितवानसि ॥ ३४ ॥